

สถานการณ์บ้านเมือง

ประเทศไทยในเวทีการเมืองระหว่างประเทศ

ในสังคมโลกปัจจุบัน ไม่มีชาติใดอยู่ได้โดยไม่ถูกกระทบจากอิทธิพลภายนอก กล่าวคือ ในสถานะที่ประเทศต่าง ๆ ในโลกมีภารกิจต่อกันในทางการค้า และมีการเกี่ยวข้องกันในการเมือง ประเทศที่มีความสัมพันธ์กันย่อมจะได้รับผลกระทบของเกมการเมืองนั้น ความรุนแรง และขอบเขตของผลกระทบย่อมขึ้นอยู่กับกาลเวลาและความสำคัญในทางยุทธศาสตร์การเมืองระหว่างประเทศ ในบางสมัย ประเทศที่เล็กและไม่ค่อยมีบทบาททางการเมืองระหว่างประเทศก็อาจมีความสำคัญขึ้นมา และเป็นสาเหตุแห่งเหตุการณ์ใหญ่ ๆ ได้ เป็นต้นว่า เวียดนาม เขมร และลาว ในระหว่างที่มีสงคราม เมื่อ 4–5 ปีก่อน ผลกระทบอีกอันหนึ่งคืออุดมการณ์ทางการเมืองที่เป็นการแผ่ขยายของลัทธิบางลัทธิในลักษณะที่ว่าจะกระจายไปทั่วโลก ตามคำทำนายซึ่งอ้างว่ามีพื้นฐานในทฤษฎีวิวัฒศาสตร์ ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ไม่ว่าประเทศจะใหญ่เล็กเพียงใด ส่วนใหญ่หนีไม่พ้นการต้องพันธุนาการในแหของการเมืองระหว่างประเทศ ประเทศใดที่มีนโยบายต่างประเทศโดยไม่คำนึงถึงข้อเท็จจริงอันนี้ ย่อมเป็นการหลอกตัวเอง และปฏิเสธสังคมนิยม

ประเทศไทยก็เป็นประเทศหนึ่ง ซึ่งหลีกเลี่ยงจากเกมการเมืองนี้ไม่พ้น เราเคยประสบปัญหาทำนองนี้มาแล้ว ในกลางศตวรรษที่ 19 และศตวรรษที่ 20 ไทยเคยถูกขนาบโดยมหาอำนาจอังกฤษและฝรั่งเศส นโยบายที่ไทยพาส้วรออกมาได้ คือ การพยายามปรับตัวเข้ากับสภาพการณ์ ในลักษณะเดียวกับไผ่ลู่ลม และขณะเดียวกันก็ใช้วิธีถ่วงดุลย์อำนาจโดยวิธีการอันแยบยลเพื่อให้ตนเองหลุดพ้นจากอำนาจของชาติมหาอำนาจอังกฤษและฝรั่งเศส และบางครั้งถึงกับคิดจะดึงเอาชาติอื่น เช่น รัสเซียและเยอรมัน เข้ามาถ่วงดุลย์ด้วย นอกจากความสามารถ

คงกล่าวแล้ว ไทยยังรอกพันปากเหี่ยวปากกามาได้ก็ด้วยข้อเท็จจริงทางภูมิศาสตร์ที่เป็นรัฐกันชนระหว่างเขตอิทธิพลของมหาอำนาจตะวันตก

พอหลังสงครามโลกครั้งที่สอง อำนาจของอังกฤษและฝรั่งเศสหมดลง แต่ก็มีอำนาจใหม่เกิดขึ้น คือสหรัฐอเมริกา ไทยก็ปรับตัวเข้ากับสภาพการณ์ได้อีก โดยการผูกมิตรและเป็นพันธมิตรกับสหรัฐอเมริกาอย่างเต็มที่ เริ่มต้นจากการส่งทหารเข้ารบในเกาหลี และเป็นสมาชิกองค์การสนธิสัญญาซีโต้ และการส่งทหารเข้ารบในเวียดนาม แต่เมื่อสภาพการณ์เปลี่ยนไปโดยสหรัฐอเมริกา เปลี่ยนท่าทีต่อสาธารณรัฐประชาชนจีน ไทยก็ปรับตัวอีก และการปรับตัวนี้ก็มีมากขึ้นหลังสงครามเวียดนาม เขมร และ ลาว และที่ควรคำนึงคือ ไทยเป็นสมาชิกสำคัญของอาเซียน

สภาพการณ์การเมืองระหว่างประเทศขณะนี้ ถ้าจะประเมินอย่างสังเขป จะเห็นได้ดังนี้
 ตัวผู้แสดงในเกมการเมืองระหว่างประเทศขณะนี้ ได้แก่ สี่มหาอำนาจ ซึ่งมี สหรัฐอเมริกา สหภาพโซเวียต สาธารณรัฐประชาชนจีน ญี่ปุ่น และประเทศเล็กซึ่งได้แก่ เวียดนาม เขมร ลาว ประเทศไทย มาเลเซีย อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ และ สิงคโปร์ ส่วน พม่านั้นอยู่ในลักษณะที่ไม่ค่อยมีข่าวมากนัก เพราะปัญหาภายในของตน ในจำนวนประเทศเล็กมี 5 ประเทศคือ ประเทศไทย มาเลเซีย อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ และ สิงคโปร์ รวมกันอยู่ในองค์การร่วมมือภูมิภาคที่เรียกว่าอาเซียน

เกมการเมืองขณะนี้คือ สหรัฐอเมริกา สหภาพโซเวียต สาธารณรัฐประชาชนจีน ต่างก็เล่นการเมืองโดยการใช้อีกประเทศหนึ่งถ่วงดุลย์อีกประเทศหนึ่ง สหรัฐอเมริกาพยายามใช้ความสัมพันธ์กับสาธารณรัฐประชาชนจีน เป็นเครื่องค้ำรอง และสาธารณรัฐประชาชนจีนก็ปฏิบัติในลักษณะเดียวกัน เพราะเป็นที่ทราบกันอยู่แล้วว่า ทั้งสหภาพโซเวียต และสาธารณรัฐประชาชนจีน มีการขัดแย้งกันทางอุดมการณ์ โดยจีนกล่าวหาว่าสหภาพโซเวียต เป็นลัทธิแก้แค้นและยึดลัทธิครองความเป็นเจ้า แต่ที่สำคัญคือการขัดกันในทางอำนาจทางการเมืองในแถบเอเชีย โดยเฉพาะเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งจีนถือว่าเป็นเขตอิทธิพลของตนในอดีต การแข่งขันกันในเรื่องเขตอิทธิพลของสองประเทศนี้รุนแรง จากหลักฐานที่พอเชื่อถือได้ จะเห็นว่า สหภาพ

ไซเวียตพยายามแผ่อิทธิพลในลาว และเวียดนาม ส่วนสาธารณรัฐประชาชนจีนนั้น มีอิทธิพลในเขมร ข้อสำคัญ จีนไม่ยอมเห็นเวียดนามเติบโตเร็วจนเกินไป เพราะจะกระทบกระเทือนต่ออิทธิพลของตนในเอเชียอาคเนย์ หรืออาจทำให้ดุลยภาพแห่งการเมืองในแถบนี้เปลี่ยนไป โดยเฉพาะถ้าประเทศไทย เปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลัน และอยู่ในเขตอิทธิพลของรัสเซีย ดังนั้น ประเทศไทยจึงมีความสำคัญทางยุทธศาสตร์ เพราะถ้าเกิดอะไรขึ้น มาเลเซีย สิงคโปร์ อินโดนีเซีย หรือแม้แต่ฟิลิปปินส์ ก็จะถูกกระทบกระเทือนไปด้วย ด้วยเหตุดังกล่าว จีนจึงสนับสนุนอาเซียน เพราะจีนไม่มีทรัพยากรและเวลาพอที่จะเข้ารณรงค์ทำอำนาจทางการเมืองในแถบนี้ ในขณะที่ ประกอบกับจีนเองก็ต้องพัฒนาประเทศ ดังนั้น จะเป็นการดีกว่าหากประเทศในอาเซียนรักษาดุลยภาพไว้ได้ โดยปลอดจากอิทธิพลของรัสเซีย และจีนเองก็ยังไม่อยากเห็นสหรัฐอเมริกา ดอนความผูกพันหรือออกไปฉับพลัน เพราะจะทำให้เกิดช่องว่างอำนาจขึ้น

สหรัฐอเมริกาเอง ก็มีความต้องการให้อาเซียนเจริญเติบโตเป็นกลุ่มก้อนที่มีอำนาจต่อรองและรักษาดุลยภาพไว้ในขณะนี้ โดยเฉพาะสหรัฐไม่สามารถเสี่ยงเข้ามาเกี่ยวข้องกับประเทศเหล่านี้ในลักษณะส่งกองทัพเข้ามารบเหมือนครั้ง “สงครามอินโดจีน” เมื่อ 4-5 ปีก่อนได้ แต่สหรัฐในฐานะมหาอำนาจก็ไม่สามารถจะวางมือได้ เพราะย่อมขัดต่อผลประโยชน์ทางการเมืองและเศรษฐกิจ

สำหรับญี่ปุ่นนั้น อาเซียน มีความสำคัญสามประการคือ เป็นตลาดที่ใหญ่พอสมควร เป็นเขตที่ญี่ปุ่นต้องพึ่งทรัพยากรเพื่ออุตสาหกรรมของตน ในทางการเมือง ญี่ปุ่นก็จะได้ประโยชน์ถ้าอาเซียนเป็นเขตสันติภาพ เสรีภาพ และเป็นกลาง ขณะเดียวกันญี่ปุ่นก็พยายามเชื่อมสัมพันธ์กับจีนเพื่อถ่วงดุลย์กับสหภาพโซเวียต เช่น การเจรจากับจีนเพื่อทำสนธิสัญญาการค้าและมิตรภาพ ซึ่งมีปัญหาเรื่องถ้อยคำ “ลัทธิครองความเป็นเจ้า” ซึ่งจีนพยายามใส่ไว้ในสนธิสัญญา และได้รับการประท้วงโดยสหภาพโซเวียต

จะเห็นได้ว่า ประเทศไทยขณะนั้นต้องเล่นเกมที่เข้มข้มยิ่ง เป็นแบบหมาล่าเนื้อตามตาหมากรุกการเมือง แต่ขณะเดียวกัน ประเทศไทย ก็เดินตามตาหมากรุกของตนเอง เช่น การเชื่อมสัมพันธ์กับจีนเพื่อผ่อนคลายสถานการณ์ในอินโดจีน แต่ขณะเดียวกันก็ต้องผูกไมตรีกับรัสเซีย สหรัฐอเมริกา และญี่ปุ่น และต้องรักษาสัญญา

สมาชิกอาเซียน โดยที่ประเทศไทยมีความสำคัญมากในทางภูมิรัฐศาสตร์ ประเทศสมาชิกอาเซียนก็เฝ้ามองดูไทยอย่างระมัดระวัง โดยเฉพาะเสถียรภาพทางการเมือง ถ้าไทยเป็นอะไรไป อีกสี่ประเทศก็คงลำบากยิ่ง โดยเหตุนี้ ไทยจึงอาจถูกสมาชิกในประเทศอาเซียนใช้เป็นเครื่องมือ โดยเฉพาะถ้าผู้นำยังอ่อนเชิงทางการเมือง เช่น อาจถูกปล่อยให้โจมตีประเทศอื่นแทนในลักษณะที่เป็นกระบอกเสียง ซึ่งมีผลเท่ากับเขาได้ประโยชน์โดยไม่ต้องทำอะไร

สำหรับนโยบายและบทบาทของไทยนั้น ควรคำนึงถึงผลประโยชน์แห่งชาติของตนเป็นหลัก ซึ่งก็เป็นหลักทั่วไปในการเมืองระหว่างประเทศอยู่แล้ว การคบหากับมหาอำนาจนั้น ควรทำเพื่อถ่วงดุลย์อำนาจ เพื่อให้เราห่างอันตรายที่สุด ส่วนในระหว่างประเทศเล็กด้วยกันนั้น แยกได้เป็น 2 กรณี คือ ในกลุ่มอาเซียน เราต้องกำหนดนโยบายโดยไม่มีเป็นเครื่องมือของใคร และเป็นลักษณะเสมอภาค ถ้านโยบายขัดผลประโยชน์ของชาติ หรือเสียเปรียบ ไทยต้องไม่ร่วมด้วย ส่วนความสัมพันธ์กับเวียดนาม เขมร ลาว นั้น ควรฉีกนโยบายเป็นมิตร แต่ทั้งนี้ ก็ไม่ควรตั้งอยู่ในความประมาท ต้องพัฒนาประเทศเพื่อให้เกิดความเจริญโดยเฉพาะในชนบทและต้องกระจายรายได้เพื่อปิดช่องว่างระหว่างตัวเมืองกับชนบท และต้องพัฒนากองทัพให้เข้มแข็งเพื่อป้องกันตนเองได้ในยามคับขัน โดยเฉพาะในกรณีวิธีทางการทูตประสบความสำเร็จ

ลิขิต ธีรเวคิน